

BUITEN

23^E JAARGANG N^O. 37

ZATERDAG 14 SEPTEMBER 1929

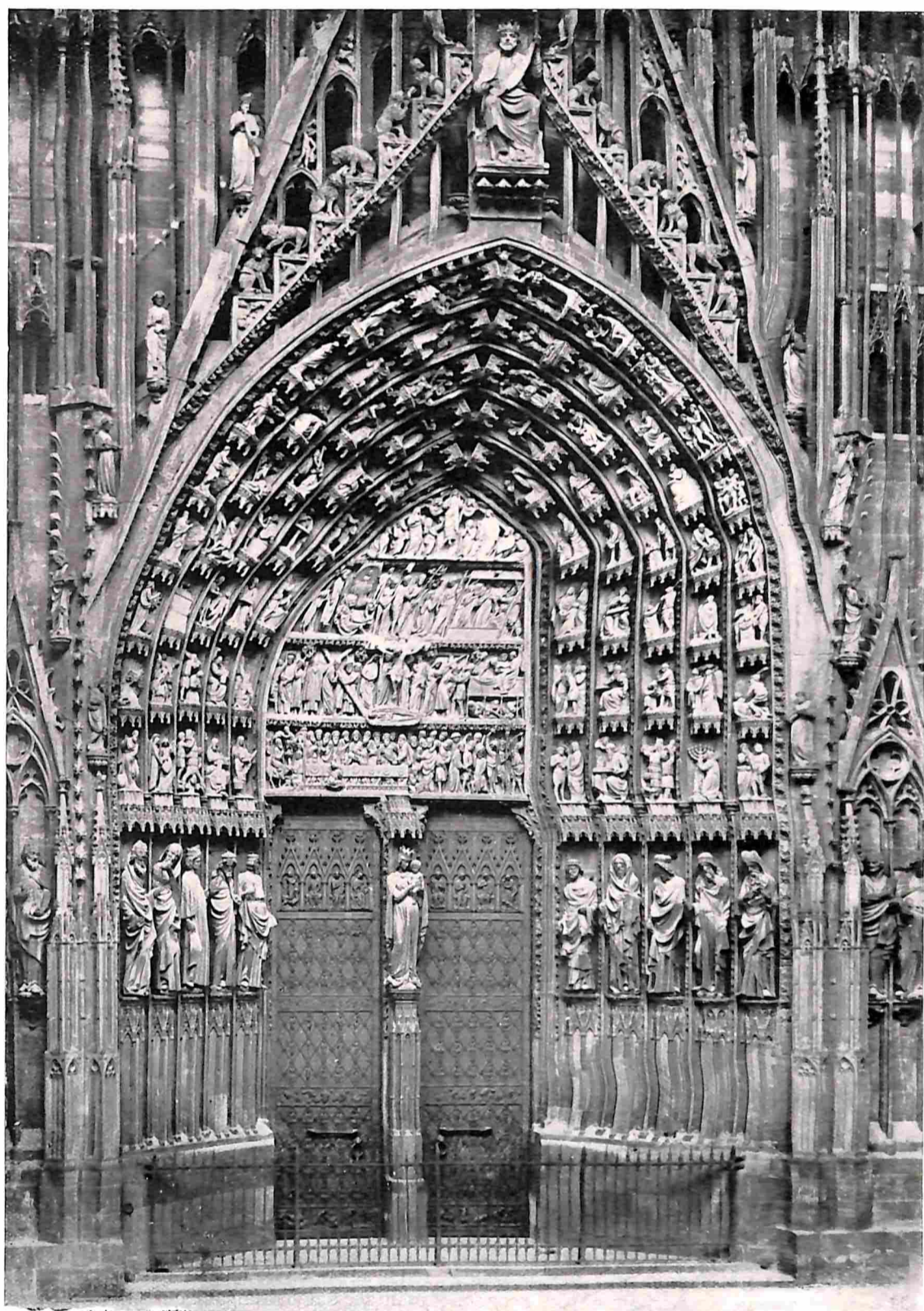

Foto C. A. P.

MIDDENPORTAAL VAN DE KATHEDRAAL TE STRAATSBURG

Redactrice: RO VAN OVEN

INHOUD:

DE DOOLHOF DER DWAASHEID, DOOR RALPH SPRINGER (7)	BLZ. 434
STRAATSBURG (GEÏLL.), DOOR P. J. C. ULTÉE	BLZ. 433, 436—438
TWEE VRIENDEN, DOOR ROBERT VAN PASSEN	BLZ. 437
CENTRAAL MUSEUM TE UTRECHT (GEÏLL.), DOOR M. P. D.	BLZ. 439—442
DE TUIN (GEÏLL.), DOOR TINE COOL.	BLZ. 441—442
WAAR 160 JAAR EEN HISTORISCHE LEEFTIJD IS (GEÏLL.), DOOR GEORGE H. WHITE	BLZ. 442—443
HET HOOFD VAN ZIJN VOORVADER (SLOT), DOOR PERLEY POORE SEECHAN	BLZ. 443
ARIOSTO (GEÏLL.), UIT HET HPOOLSC, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKY (I)	BLZ. 444

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie van dit weekblad betreft te adreseeren aan de Redactrice Mw. Ro van Oven, Emmastr. 15, Amsterdam, stukken voor de Administratie aan de Uitgevers N.V. Scheltema & Holkema's Boekhandel en Uitgevers-Mij., Rokin 74—76, Amsterdam, Met de toevoeging: „Voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam- en adresvermelding wordt verzocht, ook achter op de foto's

Nieuw verschenen nummers 25 ets., oudere 50 ets.

De doolhof der dwaasheid

ROMAN VAN SCHERPZINNIGHEID, DWAASHEID EN HUMOR

7) DOOR RALPH SPRINGER

DAISY was John's verloofde en Flossie, zijn zuster. En wie John wilde tergen, hoewel dat overigens niet zoo gemakkelijk ging, hoefde maar te twijfelen of die twee aardige meisjes *werkelijk* „groot-steedsch” waren en deden.

De heer van Nuchteren had John echter slechts willen plagen. Vóór op de auto stak een klein Hollandsch vlaggetje en dat had hij Leni geschreven.

„Bijna net zoo knap als Daisy en Flossie,” mompelde John tevreden, toen de meisjes instapten.

Cheapsiden en Holborn, waar doorheen John naar St. James Square reed, wekten aanstonds zoodanig de belangstelling van Leni en Tilly op, dat ze den chauffeur met vragen overstelpten. Maar daar het bijna donker was en zijn meester wachtte, scheepte hij de meisjes met korte antwoorden af.

„Morgen en weken lang nog, kunt U genoeg zien en me honderden vragen stellen,” zei hij eenige malen. Nú gaan we eerst naar huis. Sir Peter wacht op U.”

„Maakt mijnheer van Nuchteren het goed?” vroeg de heer Warnaars belangstellend.

„Zoo tamelijk,” antwoordde John, die zijn instructies had.

De heer Warnaars dacht een jichtigen, brommerigen grijsaard te vinden en Tilly beklagde Leni al innerlijk, denkend dat ze haar toekomstige erfenis met véél geduld, en opoffering van alle jeugdgenoegens zou moeten koopen. De reizigers keken dan ook verbaasd op, toen in de vestibule een krachtige man hen lachend en blozend van gezondheid tegemoet kwam.

„U is zeker mijn nicht Leni,” zei hij plagend tegen Tilly, hoewel hij beter wist. En aanstonds omhelsde hij haar hartelijk en trok een boetvaardig gezicht, toen Leni hem guitig-pruilend op zijn vergissing attent maakte.

Vijf minuten later zat het viertal gezellig koutend in het groote, luxueus gemeubileerde salon.

„Dacht jullie een kreupelen, knorrigen, stervenden grijsaard te vinden?” zei de heer van Nuchteren, schertsend. „Beken maar, Karel, je kwam mee om me meteen te begraven. Nietwaar?”

„Geen kwestie van,” antwoordde de heer Warnaars. „Maar als ik vooruit had geweten zoo'n levenslustigen jongeling aan te treffen, dan zou ik Leni's bezoek nog een jaar of tien hebben verschoven. Die „paar laatste levensjaren” schat ik op twintig.”

Later maakten de meisjes kennis met mistress Smith, die het huishouden van Peter van Nuchteren bestuurde. Ze wees het gezelschap de slaapkamers aan.

„Het heeft hier weinig weg van een ballingschapsoord, vind je óók niet?” zei Leni, toen de meisjes laatavond nog even babbelden, in haar gemeenschappelijke kamer.

„De oude heer is geestig,” antwoordde Tilly. „Weet je waar ik benieuwd naar ben?”

„Nu?”

„Of we hem belangstelling kunnen bijbrengen voor dien mijnheer Munnik.”

„Begin alsjeblieft niet over hém, in papa's tegenwoordigheid,” zei Leni verschrikt. „Je weet immers hoe hij over dien jongen man denkt.”

Toen Tilly, die gewoon was vroeg op te staan, om zes uur door het venster blikte, zag ze den heer van Nuchteren reeds de straat over steken om in het Square-plantsoen te gaan zitten lezen. Daar Leni nog rustig sliep en ze haar niet gaan waken, kleepte zij zich stil aan en geleedde een kwartier later haar gastheer.

Deze was niet weinig in zijn schik, om dat vroege en bekoorlijke gezelschap. En toen Tilly hem de reisavonturen vertelde, lachte de oude heer tot de tranen langs zijn wangen biggelden. Tilly moest hem voortdurend nieuwe bijzonderheden omtrent Joris Jochem en zijn vrienden mededeelen en het was vooral de bewapening van den detective die hem in hooge mate amuseerde.

„Ik hoop nu maar dat ze niet rechtsomkeert hebben gemaakt,” zei hij eindelijk. „Ik moet die grap óók eens mee maken. Een Hollandsche particuliere detective, dat moet een kostelijke, droge grappenmaker zijn. Of is het misschien een reizende kermistrop?”

„Die dikke had een legimitatie-kaart bij zich,” antwoordde Tilly. „Maar nu valt me óók in,” zei ze schijnbaar als terloops, „dat die jonge man Leni nogal het hof maakte.”

„Hiér dan met hem,” zei Peter van Nuchteren lachend. „Hoe méér jagers op de mooie erfgename, hoe liever het mij is. Wij moeten het leven van den vroolijken kant nemen, anders gaan we schreiend het graf in.”

„Maar U dan toch in geen twintig jaar!” riep Tilly, overtuigd. „Hou er evenwel rekening mee, dat mijnheer Warnaars niet graag in gezelschap is met de detectives. Hij was vooral op mijnheer Munnik vreeselijk gebeten.”

En nu vertelde Tilly nog eens uitvoerig de scene met het levende zeil en toen vonkelden de oogen van den ouden heer, als was hij nog een student vol kattelakwaad.

„Daar stak natuurlijk een kolossale grap achter,” zei hij luid. En heb jullie je allen bang laten maken door zoo'n gewoon scheepszeil? Nee maar, dát noem ik vaderlandsche moed. Dan waren ze in den tijd van Jan de Witt anders. Enfin, je hebt misschien toch gelijk: we moesten den ouden heer maar buiten onze vroolijke avonturen houden. Die moet maar zoo spoedig mogelijk weer naar huis.”

Er werd na ontbijt een autotocht gemaakt, door Hyde-Park. In den middag liet de heer van Nuchteren zijn omvangrijke bibliotheek, in vier talen, zien.

„Hoe lang blijft je hier, Karel?” vroeg hij plotseling. „Niet dat je me in den weg bent, maar we hebben natuurlijk nog een en ander te bepraten, wat de kindertjes niet aangaat.”

„Goed, babbelt maar,” zei Leni. „Tilly en ik gaan wat rondwandelen. Ik moet nu eerst eens de Nelson-naald zien, John zei dat Trafalgar Square hier dicht bij is.”

„Dat monument wil ik óók zien, vóór ik vertrek,” zei haar vader. „Dan babbelen we maar vanavond, oom Peter, en ga ik nú met de kinderen mee. Misschien bent U gewoon een dutje te doen, in den middag?”

„Nee vriend, dát heb je toch mis. Probeer maar niet me op oudermans zwakheden te betrappen, want dat lukt je toch niet. Ik moet nog twee schaakproblemen oplossen. Ga jullie maar. Neem John met de auto mee, dan kun je er vlak bij uitstappen.”

Joris Jochem, Oom Karel en Munnik waren al om drie uur op Trafalgar Square aanwezig. Op bevel van den detective hadden zij den heelen weg *achter* elkaar geloopt, om aan eventueele achtervolgers niet te verraden dat ze met hun drieën waren. Ze liepen in dezelfde volgorde de terrastrappen af en op, en Joris Jochem, die achteraan liep, veegde soms een te duidelijk voetspoor met zijn zakdoek weg.

Munnik zinde intusschen op een voorwendsel om zich tijdelijk uit de voeten te maken. Hoe dwaas Joris Jochem ook deed, was het toch niet uitgesloten dat hij op Bill Bully argwaan kreeg, als die plotseling verscheen. En aan den anderen kant vreesde de jonge inbreker een onbesuisd optreden van zijn vriend Bill, als die *hem* in gezelschap van twee mannen zag.

Hoe dichterbij de tijd van afspraak naderde, des te ongeruster voelde Munnik zich. Toen het bijna vier uur was, bleef hij plotseling stilstaan, midden in een wandeling om het Nelson-monument. Oom Karel liep tegen hem aan en verwenschte hem met uitgezochte woorden, die zelfs Joris Jochem's belangstelling opwekten.

„Maar waarom loop je dan niet geregeld door?” vroeg de detective eindelijk. „Niet stil staan, denk aan onze vijanden.”

Munnik ging vlak voor hem staan en wreef met den vinger langs zijn rechterneusvleugel.

„Weet je waarom ik dat doe, Joris Jochem?” vroeg hij, met strak gezicht.

De detective streelde onmiddellijk zijn eigen linker neusvleugel.

„Nee, dat weet ik niet.”

„Dat doe ik *altijd*, als ik een schitterend idee krijg.”

„Ik óók,” zei Joris Jochem. „Maar dan, *links*. Wát voor een idee heb je dan?”

„Dit. Zoo meteen verschijnt misschien Bill Bully. Jij kent hem niet, ik ken hem niet en Oom Karel kent hem niet.”

Andere wandelaars bleven staan en keken het vreemddoend drielal aan. Joris Jochem wenkte gebiedend met zijn bijl dat ze moesten doorloopen.

„Waar wil je heen?” vroeg hij dan. „Zeg ons wat op je hart ligt.”

„Maar,” vervolgde de slimme inbreker, „*hoogstwaarschijnlijk kent de inbreker Bill Bully, den beroemden detective Joris Jochem wél.*”

Hij heeft trouwens in zijn briefje aan den *Rug*, je naam genoemd. En denk je nu, als hij je met *nóg twee* mannen ziet staan, dat hij dan zeggen zal? „Alsjeblieft, hier ben ik, boei me maar.”

„Dús?” vroeg Joris Jochem, zijn chloroformflesch ont-kurkend en zijn zakdoek bevochtigend.

„Dús! Wij verdeelen ons in drie partijen en werken schijnbaar onafhankelijk van elkaar. Die van ons nu Bill Bully ziet, óf den *Rug*, waarschuwt de anderen.”

„Prachtig!” prees Joris Jochem. „Je schijnt mijn theorie uitstekend bestudeerd te hebben. Je hebt het gehoord, Watson. Als je den *Rug* of Bill Bully ziet, dan boots je den gil van den leeuwrik, als een adelaar hem te lijf wil, na.”

Munnik verliet de anderen nu direct en liep om het monument heen. Toen hij uit het gezicht van Joris Jochem was, stak hij een sigaret aan en floot den aanhef van een Amsterdamsch straatliedje.

Plotseling voelde hij een hand op zijn schouder vallen. Bliksemsnel schoot zijn hand in zijn zak.

„Laat zitten, Jack!” zei een heldere stem. „Wil jij je ouwen makker om zeep brengen?”

Hij keerde zich om en herkende Bill Bully bijna niet. De jonge man was eenige jaren jonger dan hij en had het gezicht van een opgeschoten zorgeloozen straatjongen. Thans was hij echter volgens de nieuwste Londensche mode gekleed en keek Jack spottend aan, door een monocle.

„Hallo Bill, blij dat ik je zie, jongen!” riep Jack oprecht gemeend uit.

„Wat heb je daar voor gajes bij je? Die dikke gek Joris Jochem? Geen valsch spel spelen, kameraad, of de liefde is uit en de haat begint.”

Jack vertelde hem in korte trekken zijn wedervaren en Bill schaterde het dra zóó luid uit, dat zijn makker hem gevoelig op den rug moest kloppen.

„Hou je nou gedeinst, of hij lapt ons allebei eraan. We moeten nu gauw samen overleggen, hoe we moeten handelen.”

„Had je dan een plannetje?” vroeg Bill Bully, grijnzend.

„Een plannetje van twintig millioen. Wat zeg je dáárvan?”

„Alle duivels!” kreet Bill.

Daar joeg een snerpende gil door de lucht. En daarna *nóg* een en *wéér* een.

„Munnik, Watson!” joelde Joris Jochem's stem. „Voorwaarts! *Pak de bankdieven!*”

Bill schrok, maar een handgebaar van Munnik stelde hem weer gerust.

„Hij heeft natuurlijk een ander op het oog, want hij heeft jou nog niet gezien. Ik ga er heen, volg me een paar seconden later.”

Munnik snelde de treden op en, verder weg, weer af. Daar zag hij Joris Jochem in gevecht met iemand. Twee dames stonden er handenwringend bij.

In een oogwenk overzag hij de situatie. De heer Warnars kwam met de meisjes waarschijnlijk het Nelson-monument zien en daarin had Joris Jochem aanleiding gevonden te gelooven dat *hij* de langgezochte *Rug* was.

Nu geloofde Munnik dat zijn oogenblik was gekomen. Hij snelde toe en slingerde Oom Karel, die zich tusschen de vechtenden en de meisjes had gedrongen, opzij. Reeds wilde hij Joris Jochem van den heer Warnars afrukken, toen de laatste met een smak achterover sloeg.

„Heb je hem gestoken?” vroeg Munnik angstig. „Kerel bezin toch vóór je zoo iets doet.”

„Chloroform,” zei de dikke detective kalm. „Hij is de *Rug*, hij en niemand anders. *En dáár heb je Bill Bully!*”

Munnik schrok geweldig. Toen hij opkeek stormde John de chauffeur op hen af, deelde twee vuiststooten uit en boog zich over den heer Warnars heen.

„Valt aan! In naam van Scotland Yard, arresteert hem!” joelde Joris Jochem tegen de voorbijgangers.

„Leve Scotland Yard!” galmde plots een nieuwe stem.

Een jonge man schoot toe, lichtte John een beentje, bukte zich over den heer Warnars en ontrolde hem handig zijn portefeuille.

Van drie kanten naderden nu politieagenten. Daar kreeg Joris Jochem een prachtinval.

„Hé jij, Billy!” fluisterde hij tegen John, die overeind kroop. „Als die agenten jullie te pakken krijgen, is het te laat. Til op!”

Hoewel John niets begreep van die plotselinge verandering, hielp hij toch den heer Warnars optillen. Ze droegen den bewusteloozen man naar de auto en de meisjes droegen snikkend zijn hoed en stok. Standvastig weigerden ze hun last over te geven aan Jack en Billy, die tevergeefs hun beschaafde complimentjes maakten.

Toen de auto wegreed, wuifden de jonge inbrekers de meisjes na, met hun zakdoeken. Ze antwoordden niet, maar voor de auto den hoek omdraaide, keerden zij zich toch nog even om.

„Mag ik me even voorstellen,” zei Bill Bully beleefd tegen Joris Jochem. „William Billicom, particulier detective.”

„Dat is verdraaid toevallig!” riep Munnik, huichelachtig verrast. „Daar moesten we een glas bier op gaan drinken. Samen deelen, die portefeuille kameraad,” fluisterde hij zijn makker in. „En bedenk jij nu eens een reden, om met ons vieren te gaan samenwonen. Ik geloof dat we hier een gezelligen tijd tegemoet gaan.”

TIENDE HOOFDSTUK

IN HET GASTVRIJE HUIS VAN OOM PETER

„Maar Leni waarom huil je eigenlijk?” vroeg Tilly verwonderd, toen de auto voortsnelde.

„Die arme papa,” zei Leni, met een zucht.

„Met je papa is er niets gebeurd, dwaas kind. En ik denk dat hij bij *vergissing* het slachtoffer der chloroform is geworden.”

Bij deze woorden keerde Tilly zich om en keek naar Jack en Bill, die nog steeds stonden te wuiven. Leni volgde haar voorbeeld en toen de meisjes elkaar nu aankeken, lachten ze allebei.

„Waarom denk je dat het een vergissing is, Tilly?” vroeg Leni.

„Wel, kind, ik heb iets meer menschenkennis opgedaan dan jij. Wij journalisten komen met allerlei soorten van menschen in aanraking en onder álle mogelijke omstandigheden. En nu heeft mijn ondervinding mij geleerd dat, als er een aanslag met chloroform geschiedt op den vader van een mooi, jong meisje, dat bovendien een rijke erfgenamer is...

(Wordt vervolgd)

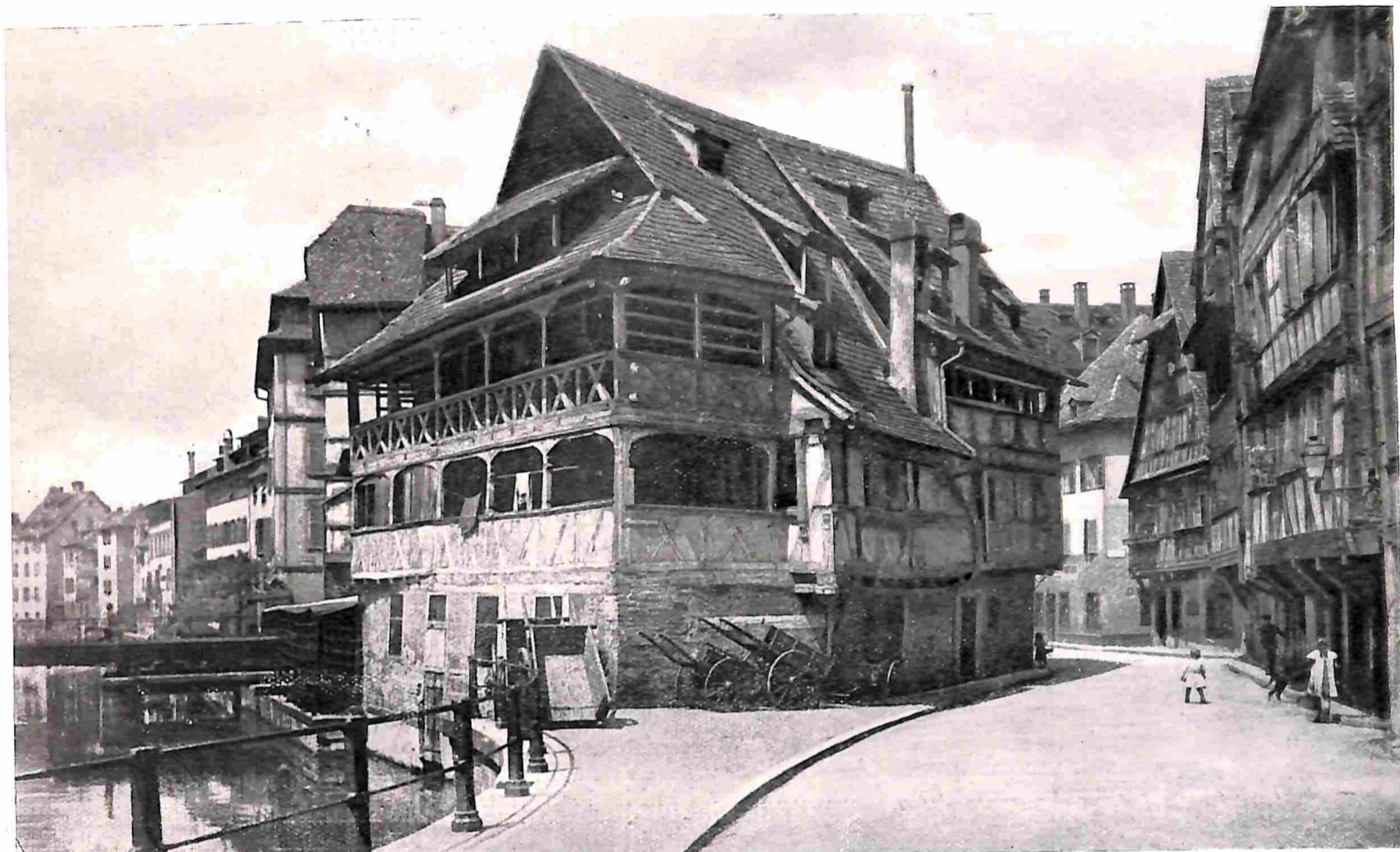

Foto C. A. P.

HET BAIN-AUX-PLANTES, DE OUDE LOOIERSWIJK

STRAATSBURG

GELEGEN op een punt, waar twee groote, van het Oosten en van het Zuiden komende volkenwegen in een stompen hoek tesamen kwamen, terwijl het breed uitgezette Rijndal, tusschen Vozezen en het Zwarte woud, den aanstroomenden volkenmassa's gelegenheid gaf zich te verspreiden en neer te zetten, moest deze plaats reeds vroeg een middelpunt worden voor den handel. Beschrijft Ptolemaeus de stad niet onder den naam „Argentoratum” en komt in dezen naam niet reeds een zilverklank vóór? ☒ Niet aan een luim, noch aan het gebod van een gebieders of het aanwezig zijn van bodemschatten dankt deze stad haar ontstaan, doch uitsluitend aan haar gunstige ligging. ☒ Het is dan ook niet te verwonderen dat in den loop der eeuwen herhaaldelijk fel om het bezit van deze stad is gestreden en zij meermalen in handen van andere gebieders is overgegaan. Tenslotte werd na den vrede van Rijswijk Straatsburg bij Frankrijk gevoegd en bleef de stad twee eeuwen, — het tijdperk der nationale bewustwording — onder Fransche heerschappij. ☒ Op 27 September 1870, — rampzalige datum in de geschiedenis van Frankrijk, — moest de stad zich na een beleg van 46 dagen, nadat door het bombardement een groot aantal huizen was verwoest, de schitterende bibliotheek in vlammen was opgegaan, de kathedraal, het gerechtsgebouw, het theater, de nieuwe kerk en andere gebouwen ernstig waren beschadigd, aan de Duitschers overgeven. ☒ Niettegenstaande verscheidene Elzasser families uit Straatsburg naar Frankrijk emigreerden, herstelde de stad zich snel van de materiële verwoesting en zedelijke smarten, het gemeentebestuur stelde omvangrijke terreinen beschikbaar voor het vergrooten der havens, terwijl door het sloopen der oude vestingwallen de stad zich belangrijk kon uitbreiden. Aan deze vredige uitbreiding maakte de wereldoorlog tijdelijk een einde, weer moesten de Straatsburgers zich groote offeringen en smarten getroosten, maar voor hen, die in het hart trouw waren gebleven aan Frankrijk, was de overwinning en tenslotte de intocht der Fransche troepen op 22 November 1918, de hoogst denkbare beloning. ☒ Sedert dien is Straatsburg een der belangrijkste centra van het Oosten van Frankrijk, waar het industrieële-, handels-, artistieke- en wetenschappelijke leven zich concentreert. Het is de negende stad van Frankrijk wat zijn bevolking betreft met een bloeien-

de handel en nijverheid. Het scheepvaartverkeer gaat snel vooruit en bedroeg in 1928 circa een millioen ton meer dan in 1927. Veel van het oude en schoone van het oude Straatsburg is tot den huidigen dag bewaard gebleven. Onder de eerbiedwaardigste, tot verbazing afdwingende gedenkteeken, welke getuigenis afleggen van den enthousiasten, godsdienstigen en levendigen kunstzin der Christelijke middeleeuwen, staat de Kathedraal van Straatsburg op de eerste plaats. Op iederen gevoelvollen aanschouwer maakt dit kerkgebouw, door grootte en omvang, door de rijke versiering, de prachtige beeldhouwwerken, het mooie portaal, de kunstrijke toren, — opstijgende ten hemel, het doel van dit bouwwerk in grooten omtrek verkondigende, — een diepen, onvergankelijken indruk. Welk een geweldige massa en toch hoe fijn in zijn geledingen, hier werd iedere steen levendig onder een scheppende hand, hoe heeft de kracht van den geest de lichamelijke zwaarte weggewerkt. Welk een schitterend voorbeeld van studie voor kunstminnende en kunstkenner geeft dit gebouw, waarvan de verschillende deelen in verschillende tijdperken der Christelijke bouwkunst zijn opgetrokken. Voor de inwoners is het een gedenkteeken, de geschiedenis van den tempel is nauw verbonden aan de geschiedenis der stad. ☒ Vanuit de rue Mercière hebben wij, vooral in den namiddag, als de belichting het meest gunstig is, een schitterend gezicht op het imposante bouwwerk, dat zich op dezelfde plaats verheft als waar eens, althans volgens de sage, het heidendom een afgodstempel had opgericht. De voorgevel van machtige grootte is een meesterstuk van Gothische kunst. Het is alsof een netwerk van sierlijk stafwerk de muren, versiert met beeldhouwwerk, bedekt. In het geheel ligt een poezie, die op elk ontvankelijk gemoed een onuitwischbaren indruk maakt. De voorgevel wordt gevormd door de beide torens en het middenportaal, onderling door schoor- muren gescheiden, waardoor het geheel in drie geweldige afdeelingen wordt verdeeld. Elk deel heeft een ingang. Portaal en gevels zijn met beelden en bas-reliefs gesierd. Het doel van deze beeldrijke voorstellingen is de schepping, de geboorte, de kruisiging en de hemelvaart van Christus, naar de gewonvoltooiden toren en den tusschenbouw bevindt zich een platform, waarvan men een prachtig uitzicht heeft over de stad

en den Elzas tot aan de Vogezen, over de Rijnvlakte tot aan het Zwarte Woud. De eigenlijke toren, welken de bouwmeester zoo dicht bij den hemel wilde brengen, als maar eenigszins mogelijk was, is door zijn elegante vormen een der grootste meesterwerken der vijftiende eeuw. Tot aan den voet van den toren zijn de zijden bijna geheel met ranke vensters gevuld, de lichte muurpeilers zijn met sierlijk stafwerk bekleed en met beelden versierd. Aan de vier hoeken verheffen zich tot aan de pyramide smalle torentjes die een rij spiraalvormig opstijgend geplaatste vensters bevatten en zonder zichtbare bevestiging aan den toren lijken vastgekleefd. De vier torentjes bevatten de wenteltrappen welke naar de pyramide voeren. De geheele hoogte van den toren bedraagt 142 meter. Het schip der kerk, gedekt met koperen dak, geeft aan de versiering van den gevel weinig toe, de hooge Gothische vensters, gesierd met doorbroken vensterrozetten, de met sierlijke torentjes bekroonde schoorpijlers, de talrijke beelden en fantastische waterspuwers, vormen een grootsch geheel. Twee galerijen voeren van den toren naar het dwarsschip, gedeeltelijk nog in Romaanschen stijl gebouwd. Het portaal van den noordelijken gevel van dit dwarsschip is door een voorbouw gemaskeerd. In de met ornamenten overladen architectuur en de stijfheid der figuren van dezen voorbouw, de Laurentiuskapel genaamd, herkent men de destijds in verval zijnde Gothische bouwkunst. Het geheel stelt de marteling van den heiligen Laurentius voor. Ook het inwendige van de Kathedraal maakt een machtigen indruk. Gedragen door slanke zuilen welft zich de mooie roode steen tot prachtige portalen, waarin het daglicht door de oude glasbeschilderde ramen slechts magisch doordringt. Het middenschip, 39 meter hoog, wordt aan beide zijden door zeven machtige peilers gesteund. De preekstoel is een juweel van steenbeeldhouwkunst. In de hoogte het beroemde orgel, en ten slotte het astronomische uurwerk, een wonder van techniek. Onder de hemelbol, met daarachter de eeuwigdurende kalender in een bewegelijken kring. Boven den kalender verschijnen in volgorde de beelden der mythologische goden naar welke het heidendom de dagen der week had genoemd; zoo vertoont zich Apollo op Zondag, Dianades Maandags enz. Ter weerszijden van de kleine wijzerplaat een beschermengel, de linker slaat de kwartieren, voor, de rechter keert aan 't einde van elk uur een zandlooper om. Daarboven een planetarium, waarop de zeven zichtbare planeten in de juiste stand ten opzichte van de zon, nog hooger de verschillende schijngestalten van de maan. Van de bewegelijke figuren trekken in de eerste plaats onze aandacht die, welke de verschillende tijdperken van het leven voorstellen en de gedeelten van het uur slaan; de kindsheid het eerste, de jeugd het tweede, de mannelijke leeftijd het derde en de grijsaard het laatste kwartier. De volle uren slaat de gestalte van den dood. Hooger verschijnt Christus in volle glorie, op het middaguur trekken de twaalf apostelen hem voorbij, terwijl een haan met de vleugels slaat en driemaal kraait. Voor onbepaalden tijd is het uurwerk geregeld, op 31 December van ieder jaar regelt het zelf de duizenden raderen voor de verandering, welke het nieuwe jaar brengt.

(Slot volgt) P. J. C. ULTÉE

Twee vrienden

AL acht-en-twintig jaar zaten ze naast elkander aan dezelfde pensiontafel. Iederen dag na hun bureel vonden ze 'r mekaar weer, wisselden wat doodgewone woorden, altijd dezelfde en versleten door den duur van jaren, ondergingen dezelfde gevoelens, dezelfde goestingen, dezelfde verstrooiingen. Zoo, onmerkbaar, waren ze stil-aan heel innige vrienden geworden, — tenminste, voor zooveel er van innigheid spraak is bij zoo'n ouwe, bejaarde, zachtaardige men-

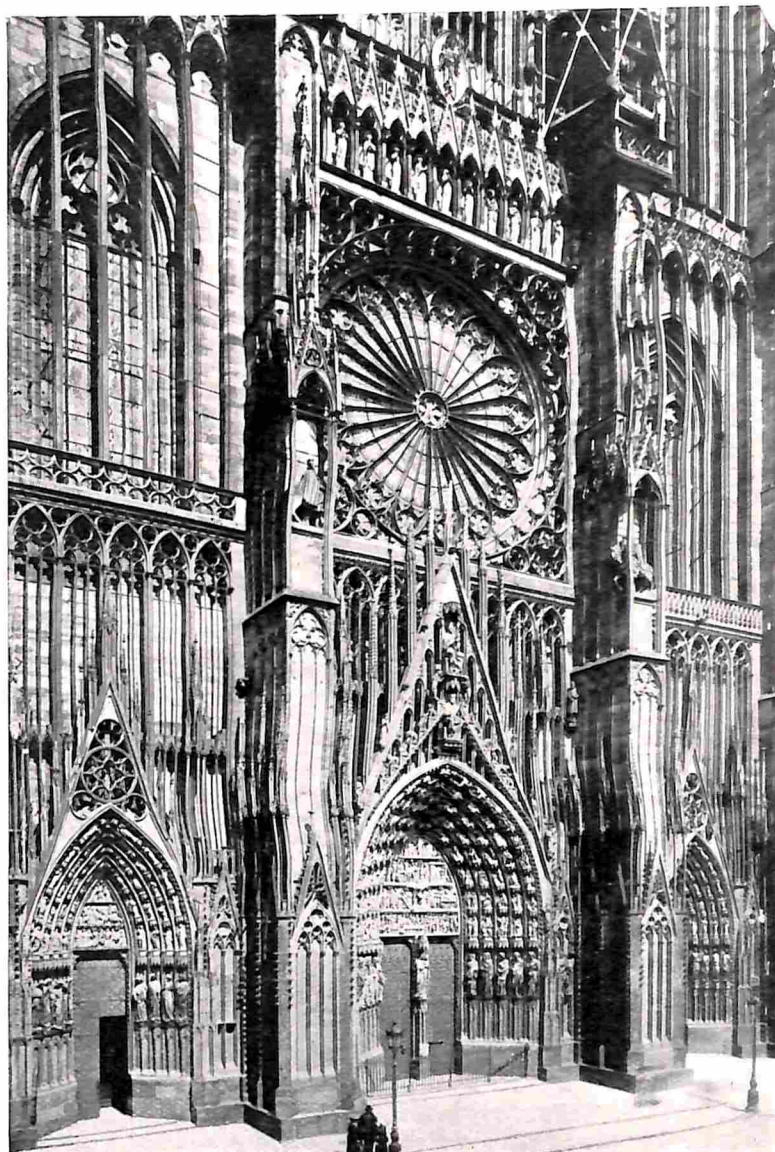

Foto C. A. P.

DE VOORGEVEL VAN DE KATHEDRAAL

schon, die nooit voor iets buiten hun zaken geleefd hebben. M. Van Drongen kwam steeds de eerste binnen, omdat zijn bureel vlakbij lag. Langzaam hing hij hoed en overjas weg, met dezelfde gemeten bewegingen van over jaren, schoof zich bij de tafel, zag de gazet in, begon dan zijn tanden te koteren. Tien minuten later was M. Does d'r ook. Hij groette: „M. Van Drongen . . .” „M. Does . . .” Altijd eender. Automatisch. Dan, na een poos, terwijl ze wachtten naar

Foto C. A. P.

HET GUTENBERG-PLEIN

de soep: „Goe weer, vandaag . . .” Ofwel: „Wat koud, vindt u niet?” Of: „Killig! Slecht! Winter! . . .” ☼ M. Van Drongen gromde wat, als antwoord; begon dan zijn soep uit te lepelen, langzaam, lepel bij lepel, lijk alleen gedaagde mensen, die van de toekomst niets meer te verwachten hebben, dat doen. ☼ Hun samenspraak was eer eentonig. Ze hadden ook zoo weinig te vertellen, hun leven was lijk een spiegel, die in een hoek hangt, roerloos en mat. Enkel dat zich-bij-elkander-voelen, iederen dag, dat gaf zoo'n kalmeerend gevoel van huiselijkheid, dat stemde zoo gemoedelijk, net of ze niet heelemaal alleen stonden op de wereld, met toch 'n vleugje innigheid over hun lege leven gesponnen . . . Na het avondmaal staken ze nog 'n sigaar op, bleven zwijgend zitten turen hoe de rookdrendels stillekens omhoog kwinkelden, verijlden, vergingen, wegstierven langs de zoldering . . . Dan, eindelijk, stonden beiden tegelijk op en trokken naar hun koffiehuis, voor het dagelijksch partijtje bak; om tien uur zocht elk zijn donkere eenzame kamer op. ☼ Lijk een uurwerk zoo verliep hun leven, effen en grijs, zonder stootje, zonder kreukje. Hun haar kreeg peper-en-zout kleur, en hun hart verschrompelde stillekens-aan lijk een spons die geen water meer te zien krijgt. En de jaren schoven, schoven . . . ☼ Op een middag — buiten stond de Lente lijk een zot meideken te giechelen van plezier — zei M. Van Drongen: „Vindt u niet, M. Does, dat we beginnen oud te worden? . . .” Daar hing zooveel weemoed en vage treurnis in zijn woorden, dat M. Does onwillekeurig opkeek: „Och, het gaat lijk het gaat . . . zoo langzaam aan . . .” Weer viel de stilte. M. Van Drongen liet zijn vingers over zijn wangen fleeren, voelde hoe de huid vol rimpels en ruigten stak: „Ja,” zuchtte hij, „het gaat lijk het gaat . . .” ☼ Het klonk droef, lijk een straatorgel in den avond. M. Does antwoordde niet. ☼ Dien nacht droomde M. Van Drongen van wilde dieren, wangedrochten en vliegende visschen, met daartusschen het krijschen van bedronken vrouwen, alles wegschijverend in poelen van vuur en passie. Het bracht hem bepaald van streek, heel den dag voelde hij zich vervreemd op zijn bureau, hij lustte zijn bier niet, vergat 's avonds zijn sigaar — zijn duurzame sigaar! — op te steken, en trok een uur vroeger te bed. Het was verschrikkelijk. Een echte katastroof. ☼ Het voorjaar verliep in een langen reese van zonnige, zinderblijje dagen; lijk een jubeling van mimosa door de tintelende lucht. Daarop zette de zomer zijn glorie in, met zoo'n buldering van plezier en zonnegeweld, dat de stad een oven gelek en het asfalt een gloeiende plaat waaruit het vuur u laaiend naar het hoofd sloeg. ☼ Een vreemde teistering lag te broeien in M. Van Drongen. Het was begonnen met die dwaze lente, en met dien weifelenden droom. En dat joelde zoo vreemd in hem, zoo rusteloos en roerig, het was geen jeugd-drift, geen wilde storm, maar het maakte hem zoo koortsig en dol, het krevelde zoo vinnig door zijn bloed, zijn hart gonsde van ongekende begeerten. ☼ Op een avond hield hij 't niet langer uit: „'k Trek naar de zee!” zei hij. ☼ M. Does keek op alsof de lucht inviel. Zoolang ze mekander kenden, had geen van beiden de stad ooit verlaten. „Naar de . . .?” „Ja, 'k moet weg! 'k Hou het niet langer vol, hier!” ☼ Hij stak de schuld op de hitte, die aanhield. „Gij, naar de zee?” „Ja . . .” „Zoo'n

Foto C. A. P.

DE PONT DU CORBEAU MET MUSEUM

oud man? . . . En zoo alleen weg? . . .” „'t Is beslist. En daarbij, zoo oud ben ik nog niet; ik wil nog es profiteeren van 't leven . . .” ☼ M. Does zat hem verpaft aan te gapen. „Profiteeren? Zoo heel alleen? . . . In al da' gevaar? . . .” „Bah! 'k Ben nog frisch en kloek . . . Ik wil wa' verandering es . . .” „Ja-ja . . . natuurlijk . . .” ☼ In een zwaai zag M. Does de donkere eenzaamheid der komende dagen, de troosteloosheid van het zich-alleen-voelen, het dompelen door den avond lijk een verlaten schooier; het scheen of hij iets verliezen gevaagd werd. Een streelende verteederling kwam over hem; een goesting om te weenen, heel even, om een verre zoetheid; een neiging om zijn vriend te omhelzen en hem te bidden niet heen te gaan. Hij voelde plots in zich de roeping van een engelbewaarder: „'k Ga mee!” zei hij. ☼ 's Anderdaags vertrokken ze. ☼ In de badstad was het een wild gewemel van wandelende, spelende, badende, loopende of gapende gasten, een dwaas harrewarrije van losgelaten mensen die niets te doen hadden om hun dag te vullen, dan het zichzelf en anderen zoo lastig mogelijk te maken. Het was een echte martelie voor M. Does; lijk stoommachines zoemden zijn hersens; zijn eetlust lag overhoop; zijn leven leek geen sigarenstompel meer waard. In stilte herdacht hij zijn rustig leventje, zoo vol koesterzachte donzigheid, ginder „thuis”; en hij voelde zich als een die 'n kamer vol wattige weelde verlaat om buiten te gaan in den nacht en den barren sneeuwstorm. ☼ Maar toen hij merkte hoe bij zijn vriend een nieuwe glans door zijn oogen lichtte, en hoe over zijn wangen wat lenteblos streefde, en hoe iets als een tintelende jeugd door zijn lichaam joelde, dan verbeet hij zijn heimwee en trachtte zichzelf te troosten in vage bespiegelingen over den onzin van het badstadleven. ☼ Op een ochtend kregen ze 'n nieuwe buur aan tafel: een vrouw van 'n niet te bepalen ouderdom — dertig? veertig misschien? — met groote fluweelige passie-oogen en mooi gebronsd Carmengelaat. M. Does hield niet van vrouwen. Vooral niet van dergelijke. Die lagen buiten zijn programma. Hij begon dan ook onverwijld met zijn vriend een praatje over

de daling der granen, die klaarblijkend intreden moest. Maar het bleef bij 'n monoloog. M. Van Drongen scheen heelemaal vergaan in 't aanschouwen der schoone Spaansche; in extase zat hij daar, en roerde niet. ☼ M. Does voelde een vreemde onrust zijn hart doorkriewelen; koortsiger brabbelde hij voort: „Als nu de Roemeensche oogst nog maar zie, de taksen, en de invoer komt vrij, en de taksen — Hierop liet Carmen heur handtaschje vallen; ongewoon vlug voor zijn korpulentie sprong M. Van Drongen recht, raapte het zakje op, bood het met gracieuze beweging weer aan. „Merci, monsieur!” zong het, lijk een vlucht gouden toontjes, tintelend ondereen. ☼ Die muziek, dat was het begin der tragedie. Van toen af, moest M. Does het aanzien hoe M. Van Drongen om de Carmencita heen draaide, met haar dineerde, in dancig en bar. Kortom, hoe hij nog oogen had voor haar op en top gek geworden. ☼ Op een avond zei hij het hem. „Och, laat me!” zeurde de ander; „gij zijt te oud en te sukkelig

om dat nog te begrijpen . . . En ten andere," liet hij volgen, „Bianca wenscht naar Monaco te gaan; we vertrekken morgen!" ☼ Dat gaf den genadeslag. Moedeloos, ziek, suf, gebroken, kwam M. Does weer op zijn oud pension aangeland. Heel alleen. Hij verademde, toen hij eindelijk zijn vertrouwd kamerke terugvond, en zijn bureel, en zijn eetmalen voorbereid lijk vroeger, en zijn knussige gewoontetjes van ouden, verwenden vrijgezel. Maar diep in hem kreunde de treurnis om zijn maat dien hij verloren had, en die een stukske uit zijn eigen leven met hem weggerukt had. En 's avonds, als de eenzaamheid wat pijnlijker neep, dacht hij met weemoed hoe d'r nu altijd iets tekort zou blijven in z'n leven, iets zachts, iets vertrouwelijks, iets moederlijks, iets hij-wist-niet-wat, waarvan hij veel gehouden had, en dat nu voor altijd gestorven was . . .

☼ Nog eenmaal ontving hij een brief van M. Van Drongen, waarin deze hem al de genoegens van de Azuren Kust beschreef; „Ik hoop", besloot hij, „dat gij ook eens zulke verjongingskuur moogt doormaken". Dan niets meer. M. Does bleef alleen. ☼ Een maand nadien, op een killen regenavond, terwijl M. Does op zijn eentje te suffen zat, vaag triestig in de stilte van zijn leege kamer, werd er op de deur geklopt. „Binnen", krochte hij, verwonderd om het late bezoek. Het was M. Van Drongen. Kletsnat van den regen, hoekig en zwaar, mager, grauw, strompelde hij vooruit. Een wrak. Wel twintig jaar verouderd. „Hier ben ik weer", kuchte hij, als een verontschuldiging. „En Bianca?" vroeg M. Does. „Weg!" snikte de ander; „weg, met m'n geld! Een bedriegster, een . . ."

„Kom", zei M. Does en schonk hem 'n roemer Bourgogne in; „drink es . . ." ☼ Lijk een molen zonder wicken, zoo stak M. Van Drongen daar hobbel-en-sobbel ineen, arm en zwak en ziek van alteratie. „kHad naar u moeten luisteren", zuchtte hij. „Toe-toe-toe!" meende M. Does; dan, om te troosten: „Wij ouwe menschen hoeven geen verjongingskuur meer . . . Onze tijd is voorbij . . ." „Goddank, dat ik weer ben". ☼ De twee vrienden bezagen elkander. En daar lag zooveel innigheid in dien blik, — zooveel tevredenheid om het eindelijk verlost-zijn van een naren droom bij den eene; zooveel stille vreugd om de weergekomen goedelijkheid bij den andere — dat ze zich plots ontroerd voelden, voor de eerste maal in hun leven, een warme, zalige ontroering diep in hun hart . . .

„Komaan", zei M. Does, op zijn uurwerk kijkend; „'t is tijd voor ons bakspel; de revanche aan u!" En bei trokken ze op, de twee ouwe, innige vrienden, naar hun koffiehuis, waar ze dagelijks, acht-en-twintig jaar lang, samen hun partijtje bak gespeeld hadden. ☼ Het was een avond vol zoetheit, voor alletwee.

ROBERT VAN PASSEN

Centraal Museum te Utrecht

EEN der kleinere musea van ons land, provinciaal als ge wilt, doch hoe intiem, hoe overzichtelijk, met welk een zeer eigen karakter en aparte bekoring door de historische sfeer van het oorspronkelijke gebouw, het Sint Agnesklooster. ☼ Slechts de kapel, het refter, de keuken en de galerij bleven over van het klooster in 1420 gesticht. Genoeg, meer dan genoeg om het verleden voor u op te roepen. ☼ Gij staat onder de galerij van het refter, onder de balustrade, waarlangs eens de kloosterzusters van St. Agnes gingen naar de bovenverdieping der kapel, om de mis te hooren in vrome aandacht. Uw gedachten gaan terug tot het einde der Middeleeuwen — 1420 — de stichting van het klooster van St. Agnes . . . De prevelende zusters komen uit de kapel, de kralen der rozenkransen vallen, twee aan twee gaan de nonnen, het hoofd gebogen, de handen in de wijde mouwen van hun habijt, zij schrijden langs u, door de galerij, gij gaat een schrede opzij . . . de kloosterzusters van St. Agnes zien u niet, hun oogen zijn neergeslagen — zij verdwijnen in het

GRAFTOMBE IN HET CENTRAAL MUSEUM TE UTRECHT, VERMOEDELIJK VAN EEN DER HEEREN VAN DRAKENBORCH

refter, waar de kloosterdich is aangericht — gij staart ze na, de deur sluit zich voor uw oogen. ☼ Het refectorium, de kapel, de keuken, de galerij — alles wat over is . . . en de sfeer is gebleven, de sfeer van „old-worldliness", van vergeelde perkamenten en vervaagden wieroekgeur. ☼ De antieke kloosterruimten, het historisch deel van het museum, herbergt de kunstschaten van het Aartsbisschoppelijk Museum, beeldhouwwerk, schilderijen en voorwerpen van den

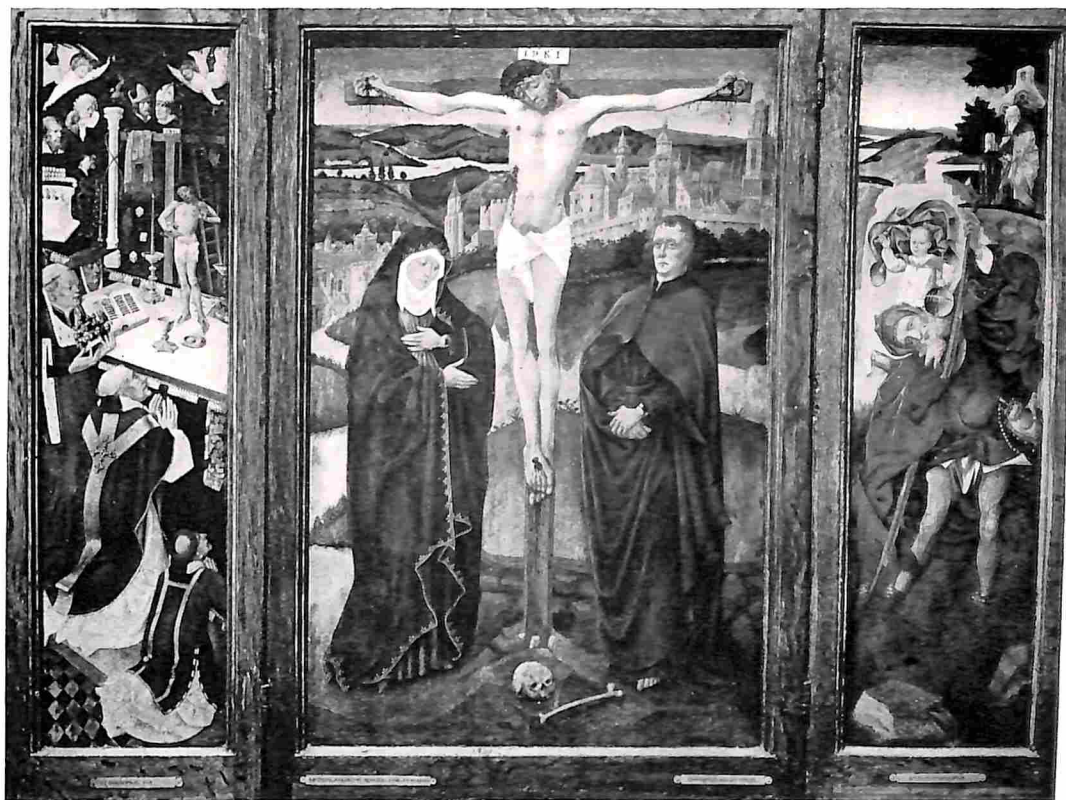

Foto Fréquin

CENTRAAL MUSEUM TE UTRECHT. DRIELUIK VAN ± 1460

kerkelijken eeredienst uit Romaanschen en Gothischen tijd. Wel zeer opvallend is hierbij een allerlieft houten Madonna-beeldje van Zuid-Nederlandsche afkomst uit de veertiende eeuw, het mooiste der hier bijeengebrachte beeldhouwwerken in hout. Er is een kleine verzameling Italiaansche schilderijen uit de 14e eeuw, altaarstukken en Noord-Nederlandsche primitieven. Het hier gereproduceerde altaarstuk was tijdelijk tentoongesteld in het Aartsbisschoppelijk Museum. Men veronderstelt dat het Spaansch werk is en afkomstig uit de vijftiende eeuw ongeveer, dus uit denzelfden tijd der Nederlandsche triptiek en in hetzelfde eindtijdperk der Middeleeuwen, toen het Agnesklooster werd gesticht. ☒ Het Octobernummer van den 7en jaargang van het Gildeboek (1924) geeft een zeer gedetailleerde beschrijving van het altaarsstuk. ☒ Een keldergewelf waar de nonnen haar sober maal bereiden — en een refectorium — ingericht tot museumzalen —

het valt moeilijk hierin het oorspronkelijk gebruik te herkennen. De kelderkeuken is afgestaan aan het Provinciaal genootschap en in de verschillende vitrines zien wij voornamelijk voorwerpen, opgegraven in de oude Romeinsche legerplaats, die bij Vechten gelegen was. ☒ Maar de kapel bewaarde uiteraard bijna volkomen haar karakter. Zij werd oudtijds Calvariënberch genoemd en haar bouw duurde van 1502—1516 en was dus ongeveer een eeuw na de stichting van het klooster voltooid. Gebleven is hier de sfeer en de tentoongestelde voorwerpen bijna alle dateerend

uit den tijd der stichting of daarvoor, verstoren de illusie niet, integendeel. De oude, in hout gesneden Madonna-figures, afkomstig uit de 13e eeuw, de beeldhouwde kruiswegstaties waarvan men de afkomst uit Aalten uit het begin der 16e eeuw heeft vastgesteld, dat alles ademt geheel het tijdsbeeld. ☒ Er zijn beroemde evangeliariën, afkomstig uit den Dom, uit een zeer vroeg tijdperk, tusschen de 8e en 12e eeuw en als een der oudste en merkwaardigste voorwerpen toont men u een Karolingisch reliekdooze uit de 8e eeuw. Het prachtige schrijntje van verguld koper met inlegwerk van roode almandijnplaatjes is vervaardigd volgens de z.g. verroterie-techniek. Oud kostbaar overblijfsel uit vroeger Middeleeuwen, pralend nu reeds eeuwen tusschen beelden en fragmenten afkomstig uit middeleeuwsche kloosters tusschen brokken ivoor-relief paneelen van triptieken en reliekschrijnen, broos van vergeeld ivoor, dragend het verre verleden, haast tot stof verpulverd. Een klein schrijn beeldt den dood uit van Thomas van Canterbury, waarheen Chaucer zijn pelgrimstocht zou laten trekken, verhalend de Canterbury Tales . . . ☒ Maar wij wilden u heden brengen in het

Stedelijk Museum in de beide vleugels, die in den oorspronkelijken stijl zijn aangebouwd aan de oude kloosterresten aan de Agnietenstraat en het Nicolaaskerkhof. Zij liggen, deze vleugels, rondom een kostelijken tuin, die aangelegd is naar het voorbeeld van miniaturen en schilderijen uit de 15e en 16e eeuw en waar tegen de muren der gebouwen een merkwaardige verzameling gevelsteen is geplaatst — terugroepend Oud-Utrecht in uw herinnering. ☒ Het stedelijk museum bevat oude schilderijen zowel als moderne schilderkunst, kunstnijverheid, costuums, historische afdeelingen — gilden en bedrijven. . . ☒ Neen, blijven wij heden bij de kloosterzalen, bij de middeleeuwsche overblijfselen en hun sfeer. ☒ Dadelijk uitkomend op de refertgalerij, haast onmerkbaar van overgang van oud gebouw tot in stijl nabootsten bijbouw, is de zaal waar de beroemde en overbekende Jan van Scorels hangen, de reeksen-portretten van

de leden der Utrechtsche Jeruzalemsbroederschap. ☒ Veel Bloemaerts hangen hier, Utrechtsche meesters als ze waren, uit de 17e eeuw. Abraham en Hendrik Adriaen Blommaert, Gerard van Honthorst en Jan van Bijlert. ☒ Wij wilden dat gij een oogenblik stilstond voor het Drieluik, dat hier is afgebeeld, en dat ons daarom wellicht boeit omdat het dateert van ui 1460, dus tot den tijd — en het klooster van Agnes werd gesticht. ☒ Het is zeer duidelijk, nietwaar waarom dit drieluik voor de stad Utrecht een bijzondere waarde en bekoring heeft.

De naïveschildering van den achtergrond valt u op en het Utrechtsch Stedelijk Museum verkreeg dan ook het bruikleen dezer triptiek van het Rijksmuseum. ☒ Op het middenpaneel, waarop de kruisiging is afgebeeld staat rechts op den achtergrond de Utrechtsche Dom, temidden van vestingwerken, tinnen en torens. Zoals Breughel den kindermoord in Vlaanderen liet geschieden, zoo verplaatst deze onbekende Nederlandsche meester Golgotha naar Utrecht. De reproductie is niet bij machte u de kleuren te toonen; het blauw van het kleed der Moeder Gods, het rood van den mantel van Johannes. Of is deze figuur de donor? ☒ Maar wel kan de reproductie u iets geven van de toegewijde houding van den Heiland-drager op het rechter zijluik. ☒ St. Christophorus wordt hier afgebeeld gehuld in een wijden, scharlaken mantel, dragend het goddelijk kind. De geduldige drager heeft een uitdrukking van groote inspanning door de geheel zijwaartsche buiging van hoofd en lichaam alsof hij zijn schouder, torsend den Heiland, wilde verbreden, maar vooral door de wijze waarop hij het hoofd tot steunpunt biedt, waarop het Christuskind den wereldbol laat rusten. Maar meer nog, grooter dan de krachtsinspan-

ALTAARSTUK UIT DE VIJFTIENDE EEUW, VERMOEDELIIK SPAANSCH WERK

Foto C. J. Steenberg.

DÉTAIL VAN EEN TUIN TE BUSSUM. DE TWEE WILGEN OMSLUITEN EEN VER-
VERSCHIET. (AANLEG D. F. TERSTEEG)

ning is de bezieling van het goede gelaat, de bezieling door stralende liefde in oneindige teederheid. ☼ Ook het linker zijluik is interessant, kleurrijk en levendig. Het brengt in beeld de mis van Paus Gregorius, waarvan de legende mis-schien niet zoo algemeen bekend is. Zij verhaalt dat een vrouw den heiligen Gregorius verklaarde niet te kunnen gelooven aan de kracht der mis. Toen droeg Gregorius zelve voor haar de mis op en ziet — voor de oogen der aanwezigen, waaronder de ongeloovige vrouw, verscheen Christus, afdalend van het kruis, temidden eener schare van martelaren voor het geloof. ☼ Weer bevindt gij u op de plek, die u in deze gecombineerde musea steeds het meest zal boeien: het gewelf der galerij, waarop de kapel en het refter, de historische monumenten uitkomen. De foto met de graftombe toont geheel rechts nog een klein gedeelte van den doorgang naar het refectorium, dat men langs eenige steenen treden bereikt. Een kleine trap naar beneden voert naar de keukengewelven, een trap vanaf het bordes bij het refter naar de galerij en de bovenverdieping der kapel. ☼ Een lichtstraal valt in de gekleurde ramen die op de balustrade der galerij zijn opgesteld. Het zijn fragmenten die in deze vensters zijn saamgebracht, oude stukken gebrandschilderd glas uit den Dom en andere Utrechtsche kerken, de St. Janskerk, St. Nicolaaskerk en St. Jacobskerk. — Stukken donker goudengeel, diep-blauw en granaat-rood. ☼ Langs de galerij betreedt u de bovenverdieping der kapel, vanwaar de zusters oudtijds den dienst konden volgen. Een kostbare aanwinst zijn de paramenten, tentoongesteld in vitrines op deze verhooging, die zich tot voor kort bevonden in de St. Lebuinuskkerk te Deventer. Deze collectie omvat twee volledige ornaten, elk bestaande uit een kasuifel, twee dalmatieken en een koorkap. Prachtige paramenten — vooral de dalmatiek en van rijk Venetiaansch fluweel,

versierd met meesterlijk kunst-naaldwerk. Het kasuifel van het schoonste ornaat is gemaakt naar teekeningen van den Leidschen schilder Cornelisz. Engelbrechtsen (1468—1533) onder invloed van Jac. Corn. van Oostzanen, vertoonend episoden uit het lijden van Christus. ☼ Hoe prachtig is dit alles bewaard gebleven. Bewonderenswaardig vooral is de stof van den oudsten koormantel — wijnrood fluweel — tot ons gekomen vanuit de 15e eeuw — volkomen onge-rept, met borduurwerk van het allerschoonste in de textiel-kunst der latere middeleeuwen. ☼ Volgens een ontdekking van den conservator van het Aartsbisschoppelijk Museum is het borduurwerk van het oudste stuk ontworpen door den Keul-schen meester van het Bartho-lomeüsaltaar (eind 15e eeuw), van wien nog altaarstukken bewaard worden in Keulen en München. ☼ Bij het verlaten van het museum werpt ge nog even een blik op de graftombe onder het gewelf der galerij, die u direct bij het binnen-

komen reeds opviel. De ridderfiguur, in zwarten steen ge-houwen, rust met gevouwen handen, het hoofd op het tra-ditioneele gekwaste kussen, de voeten beschermd door het tra-ditioneele gekrulde leeuwondje der Middeleeuwsche ridders. Met zekerheid is niet te zeggen wie deze ridderfiguur voor-stelt. De overlevering spreekt van een der Heeren van Dra-kenborch en wil dat de figuur afkomstig is van zijn graftombe in de kapel van het Wittevrouwenklooster (14e eeuw) en in 1838 verplaatst uit het bolwerk de Morgenster. ☼ De groote gebeeldhouwde pilasters, afkomstig van de Utrechtsche ma-nège uit het begin der 18e eeuw zijn op de foto nauwelijks te zien, wel geeft zij een duidelijk beeld van de langs de wanden der galerij geplaatste rouwborden. ☼ Het is historisch terrein, waarop deze hal is gebouwd, oudtijds was hier zonder twijfel de kloosterpoort van St. Agnes — thans — waarom zoo som-ber — aanschouwt gij allereerst de sombere groep der graf-tombe en rouwborden, waarbij nog gevoegd zijn twee steenen doodkisten. Een veilig omhulsel voor een broos menschelijk

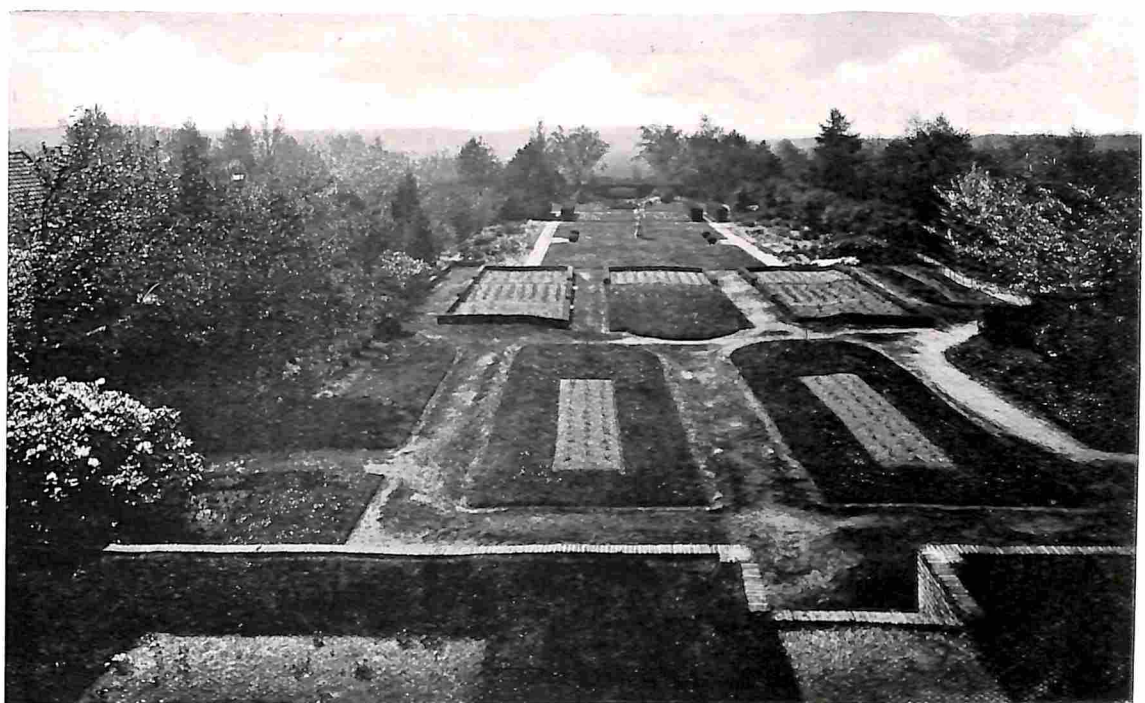

Foto C. J. Steenberg.

TUIN TE BUSSUM, WAARIN EEN CADANS, EEN SAMENLEVEN VAN LICHT EN
SCHADUW, GRASTAPIJTEN, PADEN, WATER, BEPLANTING (AANLEG D. F. TER-
STEEG)

overblijfsel en weerstand biedend aan den invloed der eeuwen. Zoo is de oudste doodkist, uit één steen gebeiteld, afkomstig uit de St. Salvatorskerk en dateerend uit de 9e eeuw; de andere, samengesteld uit losse steenbrokken werd in de 12e eeuw gevonden op het terrein der St. Paulus-Abdij. Acht eeuwen weerstond zij, hoeveel eeuwen zullen nog over haar gaan op deze plek tusschen kapel en refter van het historisch monument, het klooster van St. Agnes? M. P. D.

DE TUIN

EEN „tuin maken” is oorspronkelijk geweest het scheppen van levensvoorwaarden voor beplanting. Maar de naam „tuin” vindt zijn oorsprong in de gevlochten omheining, waarmee men die beplanting tegen onraad van buitenaf beschermde. Het in orde maken van de levensvoorwaarden voor beplanting, het doen groeien, kweken en beschermen kwam het sterkst uit in den kruidtuin en in den keukentuin, den moestuin, die nu nog bijna altijd omsloten is en allereerst het accent heeft liggen op de beplanting. De paden zijn er alleen om bij de bedden te kunnen komen waar de groenten en de kruiden groeien. De omheining is er om beschutting te geven. Alles is in dienst van de beplanting, ook het water dat noodzakelijk is, en aangevoerd of opgevangen wordt en bewaard tot het noodig is. De symmetrische indeeling van den moestuin is in oude tijden reeds de bekoring er van geweest, ontstaan toch uit den zuiveren wensch, geen grond te verspillen. De bloemenhof is ook het product van het scheppen van levensvoorwaarden voor beplanting, maar het accent (hoewel er wel een tijd was, dat dit evenals bij den moestuin alleen op de beplanting lag) wordt meer en meer gelegd op het bijkomstige en het genoeg van den mensch. De oorspronkelijk smalle paden, ter verzorging noodzakelijk, verbreedden zich. Er zijn tegenwoordig tuinen, waarvan men den maker niet ten onrechte zou kunnen zeggen de levensvoorwaarden voor de beplanting in den tuin te hebben vervangen door de paden. De paden, vanouds de bemiddelaars tusschen de beplanting en den mensch, werden zoo van bijkomstigheden tot hoofdmotieven in den tuin. Naast de oorspronkelijk kleine tuinen, kasteeltuintjes, kloostertuinen ontstonden andere tuinen die de enge ingeslotenheid verbraken. In de nu ontstane ruimte rees de vraag, hoe deze te vullen. Het water, voornamelijk voor het gebruik van de beplanting gehouden, kreeg een andere beteekenis, kreeg kennelijk groote versieringswaarden, diende tot ornament. De beplanting werd ondergeschikt in dien zin, dat zij haar hoofdpersoon-zijn moest inboeten en dienen ter vlakvulling, de broderies tot tuinwanden, begrenzingen enz. Al waren er solitairplanten, de accenten lagen meerendeels op de beelden, de vazen, de waterpartijen. Toen er een tijd kwam, dat men het begrip tuin verloor in een samengaan met de natuur, kreeg de beplanting de vrijheid uit die natuur, herkreëg echter niet de oorspronkelijke directe zorg aan haar gegeven van den mensch. Hoe staan wij nu ten opzichte van het begrip „tuin”? En hoe tegenover de beplanting? Is de tuin er voor de beplanting? Er zijn tuinen, waar dit wel het geval is en vooral in den laatsten tijd met de muurtuintjes, waterplekken, de heituinen, de gespecialiseerde tuinen, waar een zeker soort beplanting domineert; dit alles kan uitgroeien tot een tuin, toch zijn het

RUINE VAN DE OUDE MISSIE TE SAN DIEGO

meestal onderdeelen. En wij verstaan nu onder tuin de samenvatting van de onderdeelen, het tezamen gestelde geheel, waarin een cadans is, een zeker rythme, een vreugdevol samenleven, ook van licht en schaduw en van verschillend grond niveau, rustige grastapijten en paden en water, geëmarkeerde diepte, de lengte van den tuin, die als het kan bezit neemt, omraamd wel is waar door beplanting, van een verschie- De beplanting staat terzijde, begrenst, de blad verliezen- de heesters staan in den winter met glanzende takken, de coniferen, de sparren brengen ernst, de slapende bloemenborders die zomerskleuren, geven thans, nu er gezwegen wordt daar, toch geen leemte en van de groote rozenvakken spreken de Buxusranden, die omsluiten. De heggen doen haar werk van begrenzen, samenhouden, van verdeelen; de met reserve en inzicht geplaatste solitair coniferen en andere zich zelf vormen- de langzame groeiers staan, wáár ze moeten staan. Er is een geordendheid, een weldadige rust, een verruiming, maar geen verliezen, er is een eenheid, een met der jaren verkregen atmosfeer. De beplanting geeft in de wisselende tijden van 't jaar den tuin telkens een nieuw, maar toch geen onbekend gelaat; er is een herkennen bij ieder seizoen, want de tuin zelf blijft bekend. In dezen tuin is de beplanting een integreerend onderdeel, geen hoofdpersoon, maar zij is toch zóó dat, nam men den ontwerper van den tuin de beplanting uit handen en liet men deze door een den tuin onbekende aanbren- gen, men direct zou kunnen vragen: „er scheelt wat aan den tuin, wat is er, dat niet in orde is?” Tenzij de later gekomene zich volkomen inwerkt in den eersten opzet. Is er dus geen kardinaal verschil met vroegere dagen? Zeker, en wel dit: de beplanting mag in haar levensontplooiing wel niet áltijd zichzelf, maar toch grootendeels zichzelf wezen. En wat in de gespecialiseerde tuinen, hierboven besproken, een vanzelfsprekendheid is, de plantengemeenschap, het met andere tezamen leven, treedt ook als nieuwe fase in de tuinen van de geordendheid. De plantengemeenschap is de versierster van den tuin en geeft het nieuwe aspect. Door de vele nieuw aange-

voerde soorten en gewonnen variëteiten is de keuze van planten ruimer dan vroeger, is er soms wel een teveel, maar daartegenover staat hij of zij die een keuze weet te doen. Zoo is de siertuin dus het resultaat van gegeven aandacht aan de beplanting en het zoeken van een aesthetische bevrediging die de tuin den mensch kan geven. TINE COOL

Ontvangen uitgaven

Bijzonder veel aandacht heeft de Provinciale Schoonheidscommissie voor Limburg gewijd aan „De Schoonheid van Limburg en haar Behoud”, waarvoor A. van de Sande en E. Franquet den tekst schreven.

Schoone foto's door F. F. P. Buis verlichten deze uitgave, terwijl andere, evenzeer goed geslaagde foto's een beeld geven van de verwoestingen van Limburg's schoon door eenzijdige utiliteitsoverwegingen.

De Nederlandsche Vereeniging tot bescherming van vogels heeft Verslagen en Mededeelingen gepubliceerd over de jaren 1924—1928, welke behalve de gebruikelijke zakelijkheden een groot aantal belangwekkende artikelen bevatten, waaruit de liefde en toewijding der leden voor onze gevleugelde fauna duidelijk naar voren komt. Van Albert Verwey, De Maber, van Dr. Eduard B. Koster, Vogels brengen dichtertelijke afwisseling. Van de artikelen noemen we Vogelbescherming op de lagere school door Mej. C. A. Eerkes, De Verontreiniging van het Zeewater door stookolie door J. Drijver, Natuurverarming in Friesland door G. Bosch, waaruit blijkt dat, hoewel nestjesuithalen door de jeugd nog voorkomt, deze noodloosze natuurverarming toch hoe langer hoe geringer afmetingen aanneemt.

Maar erger kwaad stichten velen van hen, die een geweer mogen dragen. Tientallen roerdompen, honderden uilen, honderden roofvogels worden jaarlijks in Friesland gedood. Terwijl ten slotte door de eendenkooien, door de wilstervangers duizenden dieren worden gevangen. Zeer noodzakelijk is in Friesland, dat toch wel zoo'n soort moordkuil moet worden genoemd, vogelbescherming op iedere wijze mogelijk.

Uitmuntende foto's o.a. van Drijver, van Strijbos, van Tinbergen verlichten met illustraties van Mej. A. Roes, dit belangrijke boekje.

Waar 160 jaar een historische leeftijd is

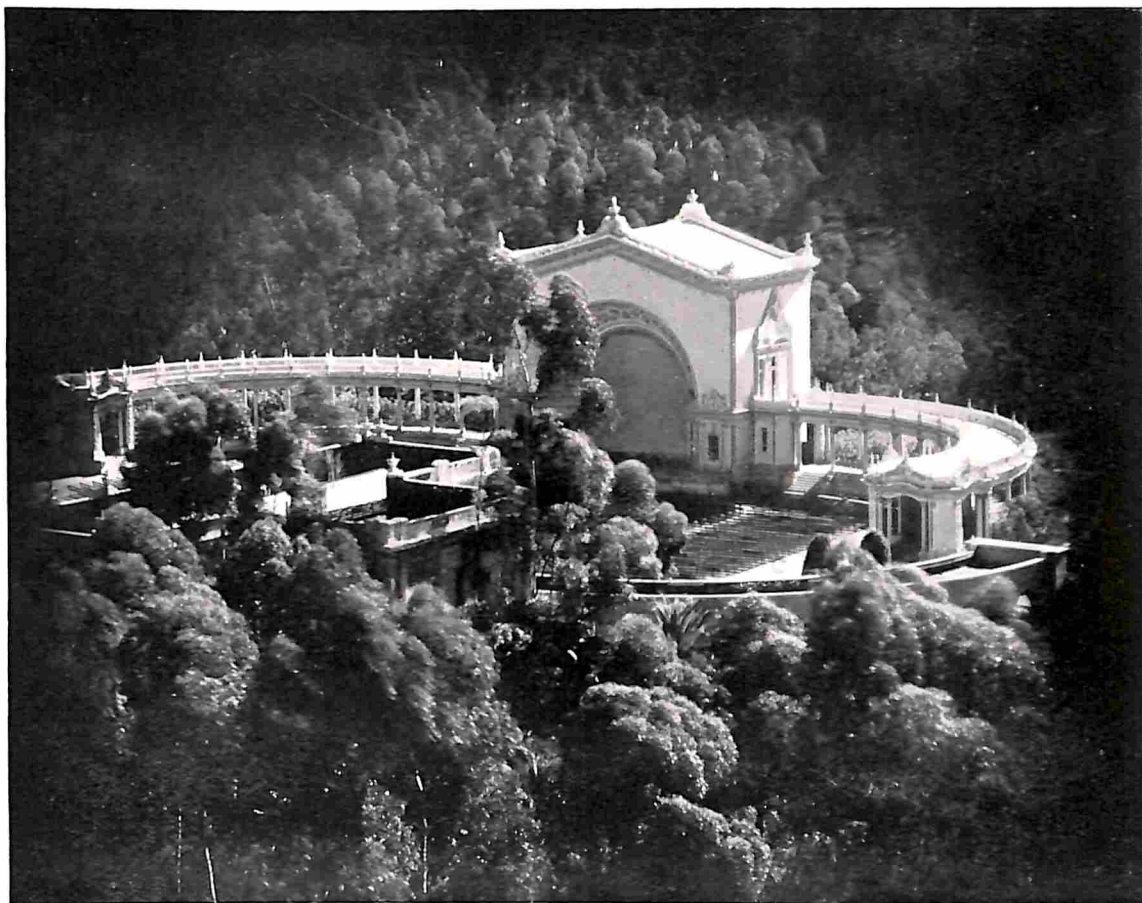
GEBEURTENISSEN, die voor het oog van de „nieuwe wereld” zeer lang geleden plaats vonden, zullen, bij vergelijking, voor de „oude wereld” van recenter datum schijnen. San Diego in Californië dat dezen zomer den 160sten gedenkdag harer stichting vierde, wordt vereerd als de oudste blanke nederzetting aan de Pacific-kust van de Vereenigde Staten. Californië, dat nu zoowel in de „oude” als in de „nieuwe” wereld beroemd is door zijn vooruitgang, weelde en aangenaam klimaat, vond haar ontstaan te San Diego, slechts 160 jaar geleden. Gezien als een periode in de historie is dit inderdaad een korte tijd, maar de werkelijke ontwikkeling is nog korter. ☒ In werkelijkheid hebben de laatste 20 jaar de groote moderne ontwikkeling in Californië gebracht, en de bevolking van San Diego, de oudste nederzetting, heeft zich in de afgelopen 10 jaren verdubbeld. Het is nu de woonplaats van 160.000 menschen, en heeft een klimaat, dat het geheele jaar slechts 10 graden variëert, met een gemiddelde van 61° voor zomer en winter. ☒

Misschien hebben lezers van de „oude” wereld er nooit aandacht aan geschonken, dat de Westkust van Amerika door Europeanen bewoond wordt en zij zullen zich wel voor eenige opmerkingen interesseeren. ☒ De Spanjaarden drongen, na de ontdekking van Amerika door Columbus, zeer vlug de onbekende landen binnen, veroverden Mexico en Peru, en trokken daarna snel verder. Lang voordat de Engelsen, Hollanders en Fransen aan de

Oostkust van Noord-Amerika kolonies hadden gesticht, bezaten de Spanjaarden Mexico en het grootste gedeelte van het vasteland van Zuid-Amerika, terwijl ze hun blikken noordwaarts richtten vanaf de Westkust van Mexico. Reeds in 1542, juist 50 jaar na Columbus, was de zeevaarder Juan Rodriguez Cabrillo de kust opgevaren en ontdekte de baai van San Diego, die als één van de 10 grootste natuurlijke havens van de wereld erkend wordt. Er werd toen geen nederzetting gevestigd, ook niet 60 jaar later, toen Don Sebastian Viscamo in 1602 de plaats weer bezocht en aan de kroon mededeelde, dat hier een ideaal terrein voor een Spaansche nederzetting was. Spanje had, dat moet gezegd, in dien tijd veel te doen in Europa; het had in de „Nieuwe wereld” reeds kolonies gesticht, en de tijd snelde voort naar de regeering van Carlos III, voordat de bezetting van Californië werkelijk plaats vond. En toen nog werd de inbezitneming sterk beïnvloed door de dreigende bezetting door Engeland en Rusland. ☒ Het was in Juli 1769 dat de nederzetting van San Diego tot stand kwam door een militaire expeditie van Nieuw-Spanje of Mexico door middel van den zee- en landweg over het schiereiland Lower California. Markies de Croix was onderkoning van Nieuw-Spanje, die de expeditie machtigde. Zij werd geleid door Don Gaspar Portola, en was vergezeld van Franciskaner zendelingen, onder leiding van Fra. Junipero Serra. ☒ Een

hoogte, van waar uit de San Diego-rivier en de baai van San Francisco kon worden overzien, werd gekozen voor de oprichting van een fort of garnizoen, en voor de eerste missie van een reeks van 21, die later gesticht zouden worden langs de Californische kust, evenver noordwaarts als San Francisco. Het zendingsgebouw werd 16 Juli 1769 ingewijd, en die datum wordt gevierd als het begin van beschaving aan de Westkust van de tegenwoordige Vereenigde Staten. ☒ De eerste missie en het oude garnizoen, dat ook diende tot vestingwerk in den oorlog van de V. S. tegen Mexico, en dat de plaats was waar voor het eerst de vlag van de V. S. in Californië werd geheschen, kwamen sinds lang tot verval, maar in hun plaats werd onlangs op Presidio Hill een mooi gebouw in missie-stijl voltooid ter herinnering aan deze vestiging. ☒ Dit gebouw, dat dienst doet als historisch museum en als vergaderplaats voor de „San Diego Historical Society”, werd opgericht door een rijken koopman uit de stad, Mr. George W. Marston, die ook den geheelen heuvel en de omliggende landen verkreeg als grond voor het museum, om dezen te bestemmen voor een gemeentelijk openbaar

park. ☒ De viering van den 160sten gedenkdag van San Diego heeft daarom tot middelpunt de oude Presidio Hill en het schitterende nieuwe gebouw, dat daarop als een gedenkteeken geplaatst werd. Een zorgvuldig uitgewerkt programma is den dag van 16 Juli verwezenlijkt. Er had een historische optocht plaats, waarin honderden meewerkten om de vroegere verhoudingen van de Spaansche veroveraars, Franciskaner zendelingen en de inboorlingen

HET BALBAOPARK TE SAN DIEGO

weer te geven. ☒ Hoe vreemd het ook moge schijnen, Presidio Hill, de plaats waar het eerste gebouw van San Diego tot stand kwam, is één van de weinige vlakten in de groote moderne stad, die zich niet ontwikkeld heeft of waarop niet duizende woningen gebouwd werden. Het blijft een zoo goed als ongerepte plaats, aan den voet waarvan de oude stad San Diego zich uitstrekt, en waarachter de nieuwe stad San Diego mijlen ver reikt. De ligging wordt als zeer gunstig beschouwd, omdat het den Heer Marston in staat gesteld heeft de landen te verkrijgen en ze voor algemeen park te bestemmen, waar de achting voor de eerste kolonisten, het krijgsvolk en de zendelingen wordt hooggehouden.

GEORGE H. WHITE

Het hoofd van zijn voorvader

(Slot)

ZIJ leek op die andere beraadslaging, waaraan hij gedacht had dien dag in het museum; want nu, als toen, scheen de maan neer op de brullende branding en bescheen het vuurschijnsel de gezichten van vele mannen, die dansten en zongen. ☒ Het rumoer was zoo hevig, dat Helder er in zijn afgelegen bungalow door gewekt werd en hij den slaap niet meer kon vatten. ☒ „Morgen”, dacht hij, „zal ik ze een wet laten uitvaardigen,

dat die negers zich stil moeten houden als een blanke wil slapen" ☼ Maar Helder wist heel goed, dat niet het lawaai dat de negers maakten hem wakker hield. Dien avond, juist toen de zon onderging had een schoener aangelegd en was weer vertrokken. Hij begreep niet, wat dit beteekende. Het deed hem denken aan allerlei dingen, die hij wilde vergeten. Hij trachtte zich te troosten met de gedachte, dat hij alles had wat een mensch kon begeeren. Maar dat lukte niet. ☼ Voor het eerst in zijn leven voelde hij een angst, die hem martelde en die hij niet kon verdrijven. ☼ Hij klapte in de handen en een jonge inboorling, die voor zijn deur had liggen slapen, kwam binnen. ☼ „Breng licht”, beval Helder. „Breng Kava. Zeg Audi, dat zij voor mij moet komen zingen”.

IV

☼ Zes maanden waren verlopen sinds de directeur van het groote museum te New York dat kostbare stuk op ongeoorloofde wijze had doen verdwijnen. Hij was nooit heel dik geweest, maar in dien tijd vertelde hem de weegschaal in zijn badkamer, dat hij precies zeven-en-twintig pond in gewicht was afgenomen. De spanning waarin hij leefde, sloopte hem langzaam. Toen kwam een pak met plantenvezels dichtgebonden en toen hij de adreskaart zag, sprong zijn hart op van vreugde. Het was de kaart, die hij zelf ingevuld en aan Ratu Christophor gegeven had. De koning had woord gehouden. ☼ De directeur hield het pakje den geheelen dag bij zich, popelend van verwachting. Eindelijk gingen de anderen heen en lieten hem alleen. Slechts de roodharige oppasser was nog bezig in de zaal. ☼ Onder het buitenste omhulsel van geweven gras vond de directeur een stuk wit linnen waarop in groote letters niet anders stond dan: „Van Ratu Christophor”. Hij wikkelde dit voorzichtig los. De zending was uitstekend verpakt. Toen stond het voor hem, dat waarnaar hij verlangd had, volkomen ongeschonden — in ieder opzicht een pracht-exemplaar. De directeur slaakte een zucht van verlichting en zette zich toen neer om er op zijn gemak naar te kijken en van te genieten. ☼ Het hoofd was nog mooier getatoueed dan het vorige. Hij moest denken aan Ratu's afscheidswaarden: „Heelemaal getatoueed, nog meer zelfs” — en hij lachte zacht. Maar toen hij bedacht dat iedere lijn, punt voor punt, geprikt was in het levende, gevoelige geelaat, huiverde hij. ☼ Plotseling bemerkte hij een ongewone afwijking van de Polynesische kunst, vlak in het midden van het voorhoofd en hij boog voorover om het beter te kunnen bestudeeren. Wel een minuut lang bleef hij er onbewegelijk naar zitten staren. Toen brak hem het koude zweet uit en hij viel met een gesmoorden kreet achterover in zijn stoel. ☼ In het midden van de tekening, heel klein, maar volkomen leesbaar was een naam getatoueed, dien hij kende. De naam: „Helder”. ☼ „Hebt u geroepen?” vroeg de oppasser die stilletjes was binnengekomen. En toen hij het hoofd zag op de lessenaar van den directeur: „Dus hebt u het hoofd terug! Ik wist wel, dat er een ontbrak. Ik dacht al dat die neger —” ☼ „Arthur”, zei de directeur, „je babbelt te veel. Breng mij het was en een weinig vernis. Er is een kleine — beschrijving op het voorhoofd gekomen, die ik wil in orde maken nog voor wij vanavond naar huis gaan.

PERLEY POORE SHECHAN

ARIOSTO

uit het Foolsch door

KAZIMIERZ CHLEDOWSKI

I

LUDOVICO Ariosto leefde en studeerde temidden van de jeugd, die tijdens Ercole I te Ferrara het geestelijk element met nieuwe denkbeelden bezielde. ☼ Van zijn geslacht was hij niet de eerste, die de dichtkunst beoefende. Bij de studie van Leonello's tijd maakten wij reeds kennis met den verzenmaker Francesco en tijdens Borso leerden wij Malatesta Ariosto kennen, die zich eveneens aan het maken van gelegenheids-gedichten bezondigde. Ludovico's vader, Niccolo, verkoos echter het wandelen op aarde boven het bestijgen van den Parnassus. Hij

was allerminst een geestelijk hoogstaand man, maar integendeel een leelijk, gehaat en gewelddadig individu, dat naar titels joeg en geld bijeenschraapte, waar het maar te krijgen was. Toen Keizer Frederik III in het jaar 1460 te Ferrara vertoefde, wist hij den titel „di conte del sacro lateranense palazzo e del santo romano imperio” te verkrijgen. Daarmede verkreeg hij met den titel van graaf het recht om aan zijn familie-wapen, bestaande uit 3 zilveren linten op een blauw veld, een zwarten adelaar met een kroon op een gouden veld toe te voegen. De Ariosto's voerden na deze gebeurtenis een hoog aristocratisch zegel met het keizerlijk teeken. Ook de hertogen van Ferrara wist deze dienstvaardige, voor alles geschikte Niccolo voor zich in te nemen. Zoo benoemde Ercole hem tot zijn hofmeester, maggiorodomo, belastte hem met diplomatieke zendingen naar den paus, den keizer en den Franschen koning en vertrouwde hem zelfs in 1471 de uitvoering toe van het misdadig plan om zijn mededinger Niccolo di Leonello d'Este te vergiften, die te Mantua den reeds vroeger beschreven aanslag op Ercole beraamde. ☼ Klaarblijkelijk uit erkentelijkheid voor het aanvaarden van de

ARIOSTO DOOR TITIAN

ze gevaarlijke opdracht, benoemde Ercole hem een jaar later tot kapitein der citadel en tot directeur van de schatkist in Reggio. Niccolo ontving daar maandelijks 137 lire voor het onderhoud van 30 soldaten, die dus per hoofd ongeveer vier lire zouden kosten. Maar de gierigaard wilde van de stakers profiteeren en gaf ze daarom niet voldoende te eten, waarvoor de hertog hem echter ter verantwoording riep. Niccolo deed een heel wat beter huwelijk dan hij verdiende. In September 1473 huwde hij met Daria, de dochter van Gabriele Malaguzzi, een edelman uit Reggio, die zijn dochter 1000 ducaten mede ten huwelijk gaf, een voor dien tijd nogal belangrijke bruidschat. Dit geld legde hij vast in grond, dien hij in Gavassetto, in de buurt van Reggio kocht. ☼ Daria was een buitengewone vrouw en Ludovico beweerde, van haar zijn dichterlijk talent te hebben geërfd. Zachtaardig van natuur en goed van karakter, waarvoor zij bekend stond, trachtte zij zooveel mogelijk goed te maken, wat haar man door zijn wreedaardig en onverbiddelijk optreden misdeed, maar het mocht haar niet gelukken zooveel invloed op hem uit te oefenen dat zijne geaardheid erdoor veranderde.

(Wordt vervolgd)